

Põlula kalakasvanduses kosuvad imepisesed ebapärlikarbid

RMK Põlula kalakasvanduses on käsil eksperiment, mille käigus üritatakse Eestis esimest korda kasvatada ebapärlikarpe kunstlikes tingimustes. Tegemist on ülimalt haruldase liigiga, kes elab vaid ühes Lahemaa jõekeses.

Oma loomulikus keskkonnas ei ole noori ebapärlikarpe viimastel aastakümnetel praktiliselt lisandunud.

Eksperimendi õnnestumiseks loendatakse ja söödetakse karpe iga viie päeva järel – selleks teeb RMK Põlula kalakasvatustalituse juhataja Kunnar Klaas 15–20-tunniseid tööpäevi. Surnud karbid eemaldatakse ja edasiseks analüüsiks elusad karbid pildistatakse.

Praegu on loomakesed hõivanud Põlula kalakasvanduse külmiku ja suurimad neist on poole millimeetri pikkused. Kui nad kenasti kasvavad ja kosuvad, siis viiakse nad novembrikuus tagasi oma kodujökke, kuid vähemalt viis aastat peavad nad sealgi elama spetsiaalsetes kastides.

Kasvatamise ja asustamise tulemused selguvad seega ehk alles kümne aasta pärast, sest sajandivanuseks elavad ebapärlikarbid pole kiired kasvama.

Ebapärlikarbi paljunemine on keeruline ja ohtuderohke. Ülesvoolu elavad isased karbid lasevad jõevette oma seemnerakud, mis peavad sattuma emaste karpide kotta ja viljastama munarakud.

Mõne aja pärast arenevad pihtvastsed, kelle ema paiskab uuesti jõevette. Ellu jäämiseks peavad nad leidma peremeeskala, kelleks Eestis on peamiselt forell, ja kinnituma selle lõpuste külge.

“Pihtvastseid on piisavalt ja nad leiavad ka piisavalt kalu, kuid edasi läheb nende elu raskemaks,” rääkis Kunnar Klaas. “Nad elavad kala lõpuste küljes umbes kümme kuud. Seejärel eralduvad, laskuvad jõe põhja ja kaevuvad paari sentimeetri sügavusse, kus veedavad veel neli kuni kaheksa aastat. Paraku sellel ajal nad jões hukuvad. Peamiseks põhjuseks on jõgede äärde rajatud kuivenduskraavid, mille tõttu veetase suurel määral kõigub, nii et jõkke kandub nii kraavidest kui ka kallastelt rohkelt setteid. Tähtis on ka kobraste tegevuse mõju voolurežiimile ja setete

kuhjumisele. Setted sulgevad hapnikurikka vee ja toitainete ligipääsu jõepõhjas elutsevatele karpidele.”

Keskkonnaameti projektijuht Riina Martverk lisas, et noorimad Lahemaa jõekesest leitud ebapärlikarbid on juba 60-aastased – järelkult on järeltulijad hukkunud.

Püüame jäljendada nii palju kui võimalik ebapärlikarpide kodukeskkonda, näiteks veetemperatuuri hoiame 15–16 kraadi juures sarnaselt jõega.

Kunnar Klaas, RMK Põlula kalakasvatustalituse juhataja

Eksperimendi alguses püüti ebapärlikarpide elukohaks olevast jõest sadakond forelli, kelle lõpused olid pihtvastsed üles leidnud. Kalad viidi Põlulasse ja oodati, kuni väikesed ebapärlikarbid kala küljest eemalduvad. Praeguseks on seda teinud umbes 4000 loomakest ja natuke tuleb ilmselt veel lisa. “Väikeste karpide ellujäämus on madal ja seetõttu on alles vaid umbes 1000 isendit,” rääkis Kunnar Klaas.

Kaladest eraldunud ebapärlikarbid elavad saja kaupa kodujõe või Lavi allika veega täidetud plastkarpides. “Püüame jäljendada nii palju kui võimalik nende kodukeskkonda, näiteks veetemperatuuri hoiame 15–16 kraadi juures sarnaselt jõega, samas hajutame ka riski, hoides neid erineva vee ja toiduga täidetud karpides” lausus Klaas. “Loomakesi tuleb iga viie päeva järel vee ja detriidi ehk veest kogutud taimede jäänuste seguga toita.”

Põlulas püütakse aidata ebapärlikarpidel üle elada kõige raskem periood nende arengus. “Kui me nad sügisel jõkke laseme, siis jäävad nad edasi võrkudega anumatesse, mida hakkame kord nädalas puhastama,” lisas Kunnar Klaas.

Riina Martverk rääkis, et ebapärlikarbi asurkonna taastamine on üks osa suuremast Läänemere ümbruse looduslike elupaikade taastamise rahvusvahelisest projektist. Eeloleval nädalavahetusel korrastatakse näiteks talgutega ebapärlikarpide kodujõe. Järgmisena on kavas Rammu saare luidete ja kukemarja kasvukoha taastamine, edaspidi pööratakse tähelepanu veel paljudele elupaikadele.

Ebapärlikarpide kohta liigub ka legend, et need loomakesed võivad peita endas pärleid. Vastab see tõele? “Mul endal puudub kogemus, pole ise näinud, aga räägitakse,” lausus Kunnar Klaas. “Pärl tekib siis, kui võõrkeha satub karbi poolmete vahele ning karp hakkab enesekaitseks selle ümber kaitsekihti moodustama. Pärlite pärast on ajaloos tõesti neid loomakesi

püütud ja hävitatud. See aga ei tasu mingil juhul ära: esiteks on pärleid väga vähestel loomadel, teiseks laguneb magevees tekkinud pärl nagunii varsti ära. Pigem tuleks hinnata seda, et täiskasvanud karbid filtreerivad ehk puhastavad kuni 50 liitrit jõevett päevas.”

Arvutiekraanil paistavad noored ebapärlikarbid suurtena, kuid taustaks olev millimeetripaber annab aimu tegelikest mõõtudest.

Marianne Loorents

Väikesi ebapärlikarpe saab täpsemalt silmitseda ainult mikroskoobi all, nende suurusest annab õige pildi taustaks lisatud millimeetri-paber.

Erakogu